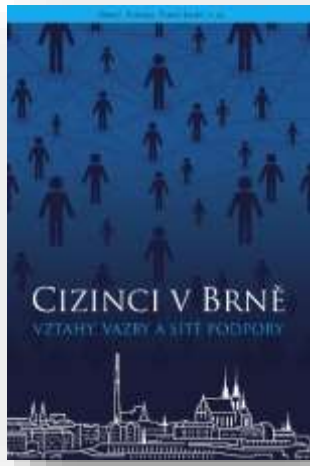

Recenze

Topinka, D., Janků, T., Topinková, H., Kubala, P., Čejková, O., & Linhartová, L. (2018). *Cizinci v Brně: Vztahy, vazby a sítě podpory*. Brno: Barrister & Principal.

Publikace přináší ucelený pohled na téma cizinců žijících v Jihomoravském kraji, zejména ve městě Brně, podrobněji pak prozkoumává sociální sítě tří vybraných skupin migrantů: ukrajinských, indických a arabsky mluvících cizinců ze třetích zemí. Autoři pracují zejména s daty ze statistických analýz a ze statistického a antropologického výzkumu realizovaného v roce 2017 mezi cizinci žijícími v Brně.

Brno dlouhodobě patří mezi významné přistěhovalecké cíle v Česku, v roce 2018 je v něm evidováno více jak 32 tisíc cizinců, a to zejména ze zemí mimo Evropskou unii. Nejpočetnější skupiny imigrantů jsou zastoupeny občany Ukrajiny, Slovenska, Vietnamu a Ruska, toto složení kopíruje i celostátní statistiky. Většina cizinců pobývajících legálně na území města jsou lidé v produktivním věku. Rozhodnutí vedení města Brna realizovat takto orientovaný výzkum vyplývá ze skutečnosti, že smysluplné integrační politiky mají význam v tom případě, vycházejí-li z reálného stavu poznání. Výzkum sociálních sítí cizinců žijících na území města byl natolik komplexní a zajímavý, že vyústil v odbornou publikaci, která čítá více jak 200 stran.

Ve druhé kapitole knihy hned po úvodu jsou představeny statistické údaje relevantní k tématu, autoři se soustředili zejména na situaci v Jihomoravském kraji a konkrétně pak ve městě Brně. Vybrané oblasti se podrobněji věnují počtům cizinců dle typu pobytu, dle městských částí, pohlaví a věku, dle kritérií státní příslušnosti, trhu práce a poslední podkapitola je věnována cizincům ve školách. Tento ucelený statistický přehled je základním stavebním kamenem další části, ve které je představena samotná analýza sociálních sítí.

Třetí kapitola je věnována představení výzkumné metodologie, která je inspirována britským pojetím komunitních studií 50. a 60. let 20. století. Nejedná se tedy o výzkum virtuálních sociálních sítí, jako je Facebook nebo Instagram, ale o analýzu mezilidských vztahů osob soustředěných ve specifických množinách. K tomuto účelu autoři využívají analýzu sociálních sítí (Social Network Analysis), ve které vyhledávají relevantní uzlové body (tzv. uzly) spojené jedním nebo vícero vztahy (s. 46). Sběr dat proběhl ve dvou fázích. Participantům výzkumu bylo položeno 6 otázek zaměřených na jednotlivé typy podpory a z jejich odpovědí byl vygenerován seznam aktérů (tzv. alters) jejich konkrétních sociálních sítí. Dále pak prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů výzkumníci zajišťovali bližší specifika jednotlivých alters. Vyhledávání vhodných participantů a realizace rozhovorů byla dle výzkumníků vůbec nejnáročnější část výzkumu (s. 52), i přesto se podařilo zajistit 60 informantů, kteří pomohli vygenerovat síť čítající 740 alters. Samotná analýza dat byla realizována prostřednictvím počítačového programu UCI-NET 6, diagramy byly vytvořeny pomocí NetDraw 2.139 a následovala kvalitativní analýza dat v AtlasTi.

Na výběru sítí, které měly být podrobeny analýze, se mimo jiné podíleli pracovníci oddělení sociálního začleňování Magistrátu města Brna a členové Poradního orgánu statutárního města Brna pro otázky integrace cizinců. Vybrání byli ukrajinští migranti, neboť jsou nejpočetnější skupinou na území města, dále pak indiští, z důvodu nejrychlejšího nárůstu v letech 2013–2017. Důvodem výběru arabsky

hovořících migrantů byly „chybějící povědomí místních aktérů integrace o těchto cizincích a zmínky o obtížném vyhledávání cizinců na území města“ (s. 49).

Analýza jednotlivých sítí je představena velice podrobně na 135 stranách kapitol 4 (ukrajinští migranti), 5 (indičtí migranti) a 6 (arabsky hovořící migranti). Všechny tři zkoumané skupiny jsou představeny obdobnou optikou a přináší velice zajímavá zjištění. Autoři knihy představují zkoumané sociální sítě od obecných popisů, jako jsou charakteristika a základní parametry sítí, formy pomoci či multiplexita, a přecházejí plynule ke konkrétnímu představení sítí vybraných participantů. Data jsou prezentována zejména formou deskriptivní statistiky, kterou vhodně doplňují citace z konkrétních polostrukturovaných rozhovorů. V závěru představení každé skupiny nechybí ještě kvalitativní analýza, která dokresluje životní situaci konkrétní skupiny migrantů žijících ve městě Brně. Zajímavé je, že tato kvalitativní analýza popisuje specifické sociální typy, se kterými se tazatelé setkali. U ukrajinských migrantů je to bližší představení skupiny tzv. gastarbeitrů, trvalých migrantů a transnacionálů, u indických imigrantů zajistili výzkumníci typ expatriot, u arabsky hovořících nebyl konkrétní typ vygenerován.

Poslední, sedmá kapitola přináší shrnutí prostřednictvím srovnání jednotlivých sítí. Na tomto místě zasluží ocenění přehledné tabulky jak dotazovaných účastníků výzkumu, tak i charakteristiky vygenerovaných alters. Za zmínku stojí podkapitola 7.2, kde jsou srovnány formy poskytované či vyžadované pomoci napříč sítěmi. Na závěrečných stránkách je jasně deklarován fakt, že ačkoli všechny tři sítě vytvořily husté předivo vztahů, není prozíravou strategií ponechat cizince vlastnímu osudu (s. 212).

Jak uvádí sami autoři: „... poučená diskuse o imigraci má vycházet nikoli z domněnek a představ, ale z ověřených dat a faktů“ (s. 7). Odborná publikace *Cizinci v Brně: vztahy, vazby a síť podpory* přináší podstatné informace nejen pro tvůrce politik ve městě Brně, ale může sloužit i jako bohatý zdroj inspirace pro práci sociálních pracovníků, pedagogů a dalších pomáhajících profesí. Počty cizinců v České republice narůstají a nic nenapovídá tomu, že by se měla situace změnit. Výše představená publikace nám pomáhá lépe poznat předmět našich diskusí – cizince samotné, kteří pak mohou být efektivněji zapojeni do procesu integrace v demokratickém státě.

Martina Kurowski
Pedagogická fakulta, Masarykova univerzita v Brně